

Típica escena de cap de setmana per a molts pares separats

Escurats per llei

Les lleis reguladores de la separació i el divorci no són, en cap cas, discriminatòries per raó de sexe. Però el fet és que el model social –segons el qual la mare és qui millor pot fer-se càrrec d'un fill– i la jurisprudència fan decantar la balança gairebé sempre en favor de la dona.

El pare se sent discriminat i reclama la igualtat davant la llei, sobretot per la custòdia dels fills.

On hi havia una nevera, ara n'hi ha una i mitja, i on hi havia una hipoteca, ara n'hi ha una i mitja en el millor dels casos, o mitja hipoteca i un lloguer. A l'altra banda, hi ha fills a càrrec, mitja hipoteca, mit-

ja nevera i de vegades una situació econòmica igualment precària. Són, a grans trets, els dos rols que reparteix la sentència judicial d'un matrimoni que decideix separar-se o divorciar-se. La clau de volta per ser en un costat o

altre és aconseguir la guàrdia i custòdia dels fills, ja que aquest dret desencadena un seguit d'obligacions del cònjuge que no l'obté. El Codi Civil determina, tenint en compte "l'interès familiar més necessitat de protecció, quin dels cònjuges ha de continuar e l'ús de l'habitatge familiar", i "quina contribució ha de fer cada cònjuge a les càrregues del matrimoni", com ara les hipoteques, crèdits, pensió alimentària per als fills, i si s'escau, per a cònjuge que s'hagi dedicat a la cura de la llar i els fills, o a treballar per a l'empresa familiar sense retribució.

Una idea de paternitat desfàsada. Sobre el paper, doncs, no hi ha cap mena de discriminació per raó de sexe a l'hora de dictar una sentència de separació. Però el cas és que la justícia, més que no pas la llei, encara va pel darrere de la societat, i mentre que els models socials han canviat i molt homes poden i volen assumir la guàrdia i custòdia dels seus fills amb la mateixa responsabilitat que una mare.

la justícia continua majoritàriament atorgant-la a la mare, "en defensa de l'interès del menor". A través de la jurisprudència i del rol social tradicional atorgat a la dona, la decisió es decanta gairebé sempre cap a la mare. Prop del 90% de les sentències de separació atorguen la custòdia a la mare, malgrat que recentment s'ha modificat un dels articles del Codi Civil que establia que la guàrdia i custòdia no podia ser compartida. En la nova redacció sí que es preveu, però amb el matís que tant el pare com la mare hi han d'estar d'acord, cosa que no passa sovint: "l'exercici compartit de la guàrdia i custòdia dels fills quan així ho sol·licitin els pares en la proposta de conveni regulador o si s'arriba a aquest acord durant el procediment". En la pràctica, però, els jutges només ordenen la custòdia compartida, o la custòdia paterna, quan realment es donen circumstàncies excepcionals. "En un procediment habitual, quan hi ha mutu acord de separació, els fills generalment van amb la mare, perquè el mateix pare ho sol·licita. És conscient que el sistema establert i la jurisprudència no l'afavoreixen, i els mateixos advocats li diuen que ho tindria francament difícil. I quan l'home demana la custòdia del seu fill és perquè realment té possibilitats d'aconseguir-la en un procediment contenciós. Això passa en menys del 10% dels contenciosos, quan la mare renuncia a la custòdia o en els casos en què manifestament la mare no pot atendre els seus fills", apunta Verònica Romero, advocada.

Però les associacions de pares separats reclamen la custòdia compartida sense necessitat de mutu acord, considerant que, en una societat en què homes i dones són iguals davant la llei i cada vegada més en termes socials, la custòdia compartida pot evitar que el pare es converteixi en un simple pagador-visitador. Amb tot, consideren que la modificació de la llei és un primer pas per trencar amb la visió tradicional de la família, en què la mare té la missió de cuidar de la llar i dels fills i el pare de treballar fora de casa.

En qualsevol cas, cal tenir present que la llei, sobre el paper, no discrimina l'home en qüestions de regulació del matrimoni. Carlos Villagrasa,

En la ruïna...

X i Y s'acaben de separar. La sentència ha atorgat la custòdia del fill de vuit anys a Y, la mare. En conseqüència, és la mare qui té l'ús de l'habitatge i qui gestionarà la pensió alimentària del fill fins que aquest sigui independent econòmicament o deixi d'estudiar. En aquesta situació, X ha de fer front a les càrregues econòmiques derivades de la sentència de separació, i a més, a les despeses que comporta iniciar una nova vida.

■ CÀRREGUES ESTABLERTES A LA SENTÈNCIA

En base a un sou de **1.500** euros mensuals de l'home i de **1.000** euros mensuals de la dona:

+ Pensió alimentària per un fill	318 euros
+ Pagament de la meitat de la hipoteca del pis	300 euros
TOTAL SENTÈNCIA	618 euros

■ I PER COMENÇAR UNA NOVA VIDA

+ Lloguer d'un pis	600 euros
+ Manutenció i despeses de la llar	200 euros
+ Transport i roba	100 euros
TOTAL DESPESES	900 euros

Les despeses de X després de separar-se sumen **1.618** euros.

Font: Sentències de l'Audiència Provincial de Barcelona.

professor de Dret Civil de la UB, considera que "més que per una llei de separació i divorci discriminatòria,

Què passa si l'agredit és l'home?

Les xifres parlen per elles soles. El 93,4% de les víctimes de la violència de gènere són dones. Segons dades del Consell General del Poder Judicial, l'any 2004 van ser assassinades 72 dones (62 el 2005) i 3 homes. La llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, en vigor des del desembre de 2004, estableix mesures per lluitar contra aquesta violència i sistemes de protecció per a la dona agredida, però acota els supòsits al fet que l'agressió sigui a la llar i que l'agressor sigui el company sentimental. Així, la llei només penalitza el maltractament quan l'agressor és un home i la víctima una dona, i estableix que les amenaces i coaccions són delictes quan les comet l'home, però una falta quan les comet la dona. Ara bé, si un home, o una de les dues persones que integren una parella homosexual, són víctimes de violència domèstica, no tenen dret a denunciar aquestes agressions per la via dels jutjats de violència domèstica, i només els queda la via penal, molt més lenta.

que seria inconstitucional, la balança tan decantada cap a la dona és deguda a un model social en què la maternitat encara està molt per sobre de la paternitat a l'hora de decidir qui obté la guàrdia i custòdia dels menors, que és la clau de volta d'un procés de separació. La llei es regeix pel màxim interès del menor, i d'aquí se'n deriva el dret a l'ús de l'habitatge, les pensions alimentàries i qualsevol altre complement. En la majoria dels casos és la mare qui obté la custòdia, i això, si el pare no té un nivell econòmic considerable, produeix que qui deixa la casa quedi en una situació força precària".

Una llei només per a dones. Si bé el Codi Civil es refereix en tot moment a "cònjuges", sense fer distinció entre home i dona, la llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, aprovada el desembre del 2004, sí que en fa. Villagrasa explica que la raó de ser d'aquesta llei de discriminació positiva són les estadístiques i el model social, que demostren que les víctimes de la violència domèstica són les dones, que a més de ser agredides, pateixen les conseqüències de conviure amb l'agressor perquè sovint en depenen econòmicament, però que no ha quedat exempta de polèmica: "Aquesta llei s'ha discutit perquè no s'aplica a la violència contra els homes, és expressament discriminatòria per a l'home. Potser hauria de preveure la violència contra els homes a la llar, però també contra

els fills, que directament o indirecta també en són víctimes. I és clar, la violència entre parelles del mateix sexe, que no es té en compte.”

Un altre aspecte que ha criticat un sector del món judicial i també les associacions de pares separats, és que d'aquesta llei es deriva una altra discriminació envers l'home, perquè pot atorgar a les dones una condició més favorable en la resolució de la sentència de separació. Aquesta llei considera la denúncia de maltractaments psíquics o físics que pugui presentar la dona com una prova de càrrec, de manera que la simple declaració comporta que el mateix dia s'apliquin mesures d'urgència per via penal, que seran vàlides fins que es dicti la sentència de separació o divorci per la via civil. És a dir, que un jutge decreta que l'home abandoni l'habitatge i faci efectiu el pagament d'una pensió alimentària per als fills, i si convé per a la dona —en cas que no hagi treballat fora de la llar o hagi treballat en el negoci familiar sense percebre un sou—, a més d'una ordre d'allunyament. En aquest context, el jutge que instrueix la via civil de separació també tindrà constància de la denúncia penal per tal de poder dictar una sentència amb tots els elements necessaris.

A tot això s'afegeix una altra novetat que recull la modificació d'alguns articles del Codi Civil en l'àmbit de les separacions i divorcis: ja no cal el període de separació prèvia per començar un procés de divorci, fet que representa un estalvi econòmic i processal. Tampoc és necessari explicar les causes de la ruptura per començar els tràmits. De fet, l'únic requisit és que el matrimoni hagi durat tres mesos, i no un any com fins ara. Però si el jutge considera que la vida, la integritat física, la integritat moral o la llibertat sexual d'un dels dos membres del matrimoni està en risc, aquest temps preventiu tampoc no serà necessari.

Quan ell no vol pagar. Així, en el moment de la separació, concorren diverses circumstàncies que serviran per a determinar quines càrregues assumeix cada membre de la parella. En ocasions, però, sobretot si la sentència de separació és percebuda com

Picaresca rere la llei

En ocasions, l'home es nega a fer-se càrrec de les compensacions econòmiques que el jutge li ha imposat amb la separació o el divorci, tot i que la seva economia li ho permet. Per intentar reduir les quantitats a pagar, hi ha tota una picaresca, que, per cert, no acostuma a funcionar. Els jutges ja se les coneixen massa. Entre els “trucs” més freqüents hi ha els següents:

■ **Pèrdua voluntària de la feina:** Quedar-se a l'atur sobtadament, malgrat que l'home hagi tingut una feina estable durant molts anys. D'aquesta manera, l'home vol demostrar que els seus ingressos econòmics han disminuït considerablement, per poder demanar una reducció de les compensacions econòmiques per als fills, i si s'escau, per a la dona.

■ **Demanar un crèdit:** És una via per justificar que les càrregues que se li han atribuït en la separació l'han deixat en una situació econòmica tan precària que ha hagut de recórrer a un crèdit.

■ **Alçament de béns:** Consisteix a fer canvis de nom en el registre de la propietat, de manera que la persona queda desposseïda de propietats i aquestes no se li poden embargar. L'objectiu d'aquesta maniobra és que es pugui declarar insolvent, i per tant, estalviar-se les càrregues per separació.

■ **Comprar un pis,** però que en les escriptures consti que el pis el compra una altra persona, que el cedeix en usdefruit a “l'autèntic” propietari. D'aquesta manera, el pis no pot ser embargat ni venut, perquè legalment no pertany a l'home “separat”.

■ En casos molt menys freqüents, i com una mena d'inversió a llarg termini, l'home opta per **tornar a casar-se i tenir fills.** Així, amb una càrrega familiar afegida, pot aconseguir que el jutge li rebaixi les compensacions pels seus altres fills.

a injusta pel cònjuge que no té la guàrdia i custòdia dels fills, aquest es nega a atendre les responsabilitats imposades judicialment i deixa de pagar les compensacions econòmiques als seus fills. Els darrers estudis mostren que el 14% dels separats no compleixen amb aquesta obligació. La llei estableix que els pagaments s'han de fer efectius entre el dia 1 i el dia 5 de cada mes. Si no es compleix aquest termini, el cònjuge pot presentar una denúncia civil per impagament de pensions en nom del seu fill. Aleshores, el pare —o la mare si fos el pare qui tingués la guàrdia i custòdia— té deu dies per ingressar els diners o per manifestar quins són els seus béns, per tal que el jutge determini si pot pagar o no. Si no ho fa, immediatament se li embarguen els comptes corrents i s'investiguen les seves propietats. En cas que s'embargui per impagament, el pare ha de fer front als interessos i també a un 30% del deute en concepte de costos processals. Ara bé, si la persona demostra que els seus ingressos no superen el salari mínim interprofessional, aquest

pot quedar exempt de pagament, o demostra que la seva situació econòmica ha empitjorat substancialment com a conseqüència de les càrregues de la separació, el jutge pot determinar una rebaixa de la pensió en concepte d'aliments per als fills.

La situació, però, pot empitjorar si la denúncia es processa per la via penal que s'activa quan el cònjuge no paga durant dos mesos consecutius o quatre no consecutius, considerant que la persona té possibilitats econòmiques però no paga perquè no vol. S'incorre en el delicte d'abandó de família per la vulneració dels drets assistencial que el Codi Penal castiga amb arrest domiciliari d'entre vuit i vint caps de setmana si es comprova que la persona es nega a pagar tot i tenir mitjan per fer-ho.

Però també hi ha qui realment no pot fer front a la despesa, com el cas de l'X, el senyor que s'ha separat d'Y (vegeu gràfic). Ara està en número vermells.

Gemma Aguilera